

Uzasadnienie

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie *podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. poz. 977 oraz z 2014 r. poz. 803) stanowi wykonanie upoważnienia zawartego w art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, z późn. zm.).

W stosunku do obecnego rozporządzenia niniejszy projekt przewiduje zmiany w:

- 1) podstawie programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego (Załącznik nr 1);
- 2) podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych (Załącznik nr 2) – w zakresie edukacji wczesnoszkolnej (I etap edukacyjny, klasy I – III szkoły podstawowej).

Głównym celem nowelizacji rozporządzenia z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie *podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* jest dostosowanie podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych do zmian w systemie oświaty dotyczących przywrócenia obowiązku szkolnego dla dzieci siedmioletnich¹⁾. Objęcie dzieci sześcioletnich obowiązkowym rocznym wychowaniem przedszkolnym wymaga uwzględnienia w podstawie programowej wychowania przedszkolnego umiejętności z zakresu czytania i przygotowania dzieci do nabywania umiejętności pisania, a także umiejętności matematycznych niezbędnych do podjęcia nauki w szkole. Wiadomości i umiejętności opanowane przez dzieci w toku wychowania przedszkolnego stanowią bazę do dalszej nauki w szkole podstawowej. Z tego powodu konieczna jest zmiana podstawy programowej wychowania przedszkolnego w zakresie włączenia do katalogu wymagań umiejętności czytania i liczenia. W podstawie programowej wychowania przedszkolnego wymagania w przedmiotowym zakresie zostały odpowiednio podwyższone. W przedszkolu

¹⁾ Ustawa z dnia 29 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 35).

starsze dzieci przede wszystkim powinny rozpocząć naukę czytania i – w zależności od indywidualnych umiejętności – przygotowywać się do nauki pisania (podejmowanie prób pisania). Nauka pisania, jako umiejętność znacznie trudniejsza dla dziecka, powinna być domeną edukacji szkolnej. Stosowne zwiększenie wymagań z zakresu umiejętności liczenia proponuje się w obszarze nr 13. *Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną.*

Konsekwencją ww. zmian jest również modyfikacja *Zalecanych warunków i sposobu realizacji podstawy programowej* wychowania przedszkolnego, gdzie proponuje się zmiany dotyczące zalecanych proporcji zagospodarowania czasu przebywania dziecka w przedszkolu oraz innej formie wychowania przedszkolnego (w rozliczeniu tygodniowym) przeznaczonego na różnego typu zajęcia dydaktyczne realizowane według wybranego programu wychowania przedszkolnego.

W związku z proponowanymi zmianami w podstawie programowej wychowania przedszkolnego stosownym modyfikacjom muszą ulec również zalecane warunki realizacji podstawy programowej edukacji wczesnoszkolnej – w zakresie edukacji polonistycznej i edukacji matematycznej.

W podstawie programowej wychowania przedszkolnego zaproponowano również zmiany porządkujące, które uwzględniają dostosowanie wymagań w zakresie poszczególnych wiadomości i umiejętności do możliwości psychofizycznych i komunikacyjnych oraz tempa rozwoju psychofizycznego dzieci niepełnosprawnych, w tym ograniczeń wynikających z niepełnosprawności.

W celach wychowania przedszkolnego wskazano, iż przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym nie dotyczy dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawności sprzężone, z których jedną z niepełnosprawności jest upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawności sprzężone, z których jedną z niepełnosprawności jest upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym, napotykają na trudności w opanowaniu języka ojczystego wynikające m.in. z obniżonej sprawności intelektualnej, opóźnień rozwoju mowy, problemów w komunikowaniu się z otoczeniem wynikających ze specyfiki funkcjonowania intelektualnego i psychofizycznego, wobec czego przygotowanie do posługiwania się językiem obcym nowożytnym stanowi dla tej grupy dzieci dodatkową trudność. Dzieci te realizują w szkole podstawowej i gimnazjum odrębną podstawę programową kształcenia ogólnego, która nie obejmuje (w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych) nauki języka obcego nowożytnego. Wyłączenie w przypadku dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym obowiązku przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym na etapie edukacji przedszkolnej nie wpływa zatem na ich dalszą edukację na poszczególnych etapach edukacji szkolnej.

W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na inne niż wymienione powyżej rodzaje niepełnosprawności, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 71b ust. 7 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty*, wskazano, iż dzieci te są zwolnione z realizacji przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym, jeżeli potrzeba taka wynika z indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET).

Indywidualne możliwości psychofizyczne dziecka niepełnosprawnego, jego potrzeby rozwojowe i edukacyjne podlegają wielospecjalistycznej ocenie dokonywanej przez zespół nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z tym dzieckiem, we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną. Ocena taka może być ponadto dokonywana we współpracy z rodzicami dziecka. Na tej podstawie opracowywany jest IPET, który uwzględnia również zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. IPET określa m.in. zakres dostosowania programu wychowania przedszkolnego. Analiza indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka określonych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz wynikających z wielospecjalistycznej oceny poziomu jego funkcjonowania pozwala określić możliwość (lub jej brak)

uczestniczenia tego dziecka w przygotowaniu do posługiwania się językiem obcym nowożytnym. Jeśli z IPET-u wynika zasadność odstąpienia od realizacji z dzieckiem niepełnosprawnym w danym roku szkolnym przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym, to powinna być taka możliwość.

Zaproponowana zmiana wychodzi naprzeciw postulatom i oczekiwaniom zgłaszanym przez dyrektorów i nauczycieli przedszkoli, w tym przedszkoli specjalnych oraz w szczególności rodziców dzieci z niepełnosprawnością (w szczególności z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem, z niepełnosprawnościami sprzężonymi), którzy wskazują na znaczne trudności lub wręcz niemożność realizacji przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym przez ich dzieci np. niektóre dzieci z autyzmem lub dzieci z niepełnosprawnościami sprzężonymi, pomimo że ich możliwości intelektualne kształtują się na poziomie normy intelektualnej albo niepełnosprawności intelektualnej w stopniu lekkim.

Dzieci z innymi rodzajami niepełnosprawności²⁾, niż niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawności sprzężone, z których jedną z niepełnosprawności jest upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym, objęte są przygotowaniem do posługiwania się językiem obcym nowożytnym tak, jak ich pełnosprawni rówieśnicy. W tych przypadkach, w których dziecko niepełnosprawne jest w stanie podjąć przygotowanie do posługiwania się językiem obcym nowożytnym powinno być ono realizowane. W projektowanych przepisach umożliwiono jedynie, wyłączenie ich z tego przygotowania, jeżeli taka potrzeba wynika z IPET-u. Dotyczy to sytuacji, gdy rozpoczęcie na etapie wychowania przedszkolnego przygotowania dziecka niepełnosprawnego do posługiwania się językiem obcym nowożytnym nie jest zasadne z uwagi na jego aktualny poziom rozwoju i możliwości psychofizyczne wynikające z niepełnosprawności. Tempo rozwoju i wynikające z niego predyspozycje psychofizyczne do rozwijania świadomości językowej i wrażliwości kulturowej w przypadku dziecka z niepełnosprawnością są bowiem bardzo zindywidualizowane i w związku z tym może zaistnieć sytuacja, w której zbyt wczesne podjęcie oddziaływań w tym zakresie nie będzie

²⁾ O których mowa w przepisach rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1113).

skuteczne, czy korzystne z punktu widzenia rozwoju dziecka. Zatem każdy przypadek będzie wymagał indywidualnego rozstrzygnięcia, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka wynikających z jego niepełnosprawnościami. Możliwość zwolnienia ww. grup dzieci z przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym pozwoli również w dużym stopniu unikać fikcji, tj. sytuacji, w których nauczyciel nie jest w stanie skutecznie realizować tego przygotowania i osiągnąć zamierzonych celów określonych w podstawie programowej, ze względu na ograniczone możliwości psychofizyczne dziecka (wynikające z jego niepełnosprawności). Dzieci niepełnosprawne mogą ponadto skorzystać z możliwości odroczenia obowiązku szkolnego o rok dłużej niż dzieci pełnosprawne, co przyczynia się do ich lepszego przygotowania do funkcjonowania w szkole. Na dalszych etapach edukacyjnych, dzieci z niepełnosprawnościami innymi niż upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym są objęte nauką 1 lub 2 języków obcych (w zależności od etapu edukacyjnego), przy czym:

- 1) mogą skorzystać z możliwości przedłużenia okresu nauki o jeden rok na danym etapie edukacyjnym, mając przez to więcej czasu na naukę, w tym na naukę języka obcego nowożytnego;
- 2) mogą być zwolnione z nauki drugiego języka obcego³⁾.

Z powyższych rozwiązań nie skorzystają natomiast podczas realizacji wychowania przedszkolnego.

Mając na uwadze powyższe możliwość zwolnienia dzieci niepełnosprawnych z realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego w obszarze przygotowania do nauki języka obcego nowożytnego na etapie edukacji przedszkolnej uzależniona będzie od indywidualnych predyspozycji dziecka do nauki związanego z rodzajem niepełnosprawności i poziomem jego rozwoju. Jeśli zatem określono w IPET brak możliwości realizacji przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym (w związku np. z ograniczonymi możliwościami dziecka, jego wiekiem rozwojowym znacznie niższym niż u jego rówieśników), zajęcia te nie powinny mieć charakteru obowiązkowych zajęć edukacyjnych, jak to ma miejsce w edukacji szkolnej.

³⁾ Przepis art. 44d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz § 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. poz. 843).

W obszarze 3. *Wspomaganie rozwoju mowy oraz innych umiejętności komunikacyjnych dzieci* dodano w wymaganiu 1 treść, iż dziecko – *odpowiednio* – mówi (...) lub komunikuje się w inny zrozumiały sposób, w tym m.in. z wykorzystaniem alternatywnych metod komunikacji lub języka migowego.

Zaproponowana zmiana jest odpowiedzią na potrzeby dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności, które nie komunikują się werbalnie lub mają problemy z formułowaniem poprawnych wypowiedzi słownych wynikające z ich niepełnosprawności. Zmiana ta uwzględnia również postulaty zgłaszane przez Dyrektora i pracowników Instytutu Głuchoniemych im. Jakuba Falkowskiego w Warszawie dotyczące umożliwienia – na etapie wychowania przedszkolnego – posługiwania się przez dzieci niesłyszące alternatywnymi metodami komunikacji lub językiem migowym poprzez wprowadzenie odpowiednich norm w przepisach projektowanego rozporządzenia.

Dzieci z ww. problemami mogą komunikować się z otoczeniem w inny, dostępny i właściwy dla nich sposób np. z wykorzystaniem systemu Braille'a, innych alternatywnych metod komunikacji (np. piktogramy) lub języka migowego. Umiejętności w tym zakresie powinny być kształtowane i rozwijane na etapie wychowania przedszkolnego (a wcześniej wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka), ponieważ mają istotne znaczenie dla prawidłowego rozwoju intelektualnego, emocjonalnego i społecznego dziecka oraz przygotowania go do rozpoczęcia edukacji szkolnej.

Oprócz tego dla dzieci niesłyszących posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego nauka języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji powinna być uwzględniona w ramach zajęć rewalidacyjnych⁴⁾. Należy ponadto zauważyć, że przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. poz. 204, z późn. zm.) przewidują możliwość nauki języka migowego na etapie edukacji szkolnej nie tylko dla uczniów niesłyszących, ale również dla ich pełnosprawnych rówieśników. Mają one na celu zwiększenie dostępu do tego rodzaju komunikacji oraz umożliwienie pełnosprawnym uczniom nabywania umiejętności komunikowania się z niesłyszącymi rówieśnikami.

⁴⁾ Przepis § 6 ust. 2 ww. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1113).

Zmiana brzmienia nazwy obszaru 14 uwzględnia obok tworzenia warunków do doświadczeń językowych także tworzenie warunków do doświadczeń komunikacyjnych, co jest istotne w przypadku dzieci niepełnosprawnych, które nie komunikują się werbalnie lub mają trudności w posługiwaniu się mową. Ponadto rozszerzono wymagania nr 3 i 4 uwzględniając specjalne potrzeby i możliwości psychofizycznych dzieci niepełnosprawnych w zakresie komunikowania się i nabywania umiejętności czytania, w tym potrzeby dzieci niesłyszących korzystających np. z alternatywnych metod komunikacji lub języka migowego. Rozszerzenie przepisów wymagania nr 3 i 4 pozwoli w pełniejszy sposób ująć potrzeby i możliwości dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności, determinujących sposób nabywania i rozwijania umiejętności komunikacyjnych oraz związanego z tym nabywania umiejętności czytania, np. dzieci niesłyszących i komunikujących w języku migowym lub przy pomocy alternatywnych metod komunikacji (np. piktogramów).

W związku z potrzebami dzieci niepełnosprawnych, w części dotyczącej *Zalecanych warunków i sposobu realizacji podstawy programowej* wychowania przedszkolnego, gdzie określa się zalecane proporcje zagospodarowania czasu przebywania dziecka w przedszkolu oraz innej formie wychowania przedszkolnego (w rozliczeniu tygodniowym), wskazuje się, iż pozostały czas przebywania dziecka w przedszkolu oraz w innej formie wychowania przedszkolnego przeznacza się, odpowiednio do potrzeb dzieci, na realizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej lub zajęć rewalidacyjnych.

Powyższa zmiana ma charakter porządkujący. Jednostka systemu oświaty realizująca wychowanie przedszkolne jest zobowiązana do zapewniania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom, nauczycielom i rodzicom, a także zajęć rewalidacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Dzieci niepełnosprawne posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, które realizują wychowanie przedszkolne we wszystkich rodzajach przedszkoli lub innych form wychowania przedszkolnego (ogólnodostępne, integracyjne, specjalne), powinny być objęte zajęciami rewalidacyjnymi dostosowanymi do rodzaju ich niepełnosprawności oraz pomocą psychologiczno-pedagogiczną udzielaną stosownie do rozpoznanych potrzeb dzieci. Rodzaje zajęć rewalidacyjnych oraz formy i zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej powinny być określone w IPET opracowywanym dla dziecka niepełnosprawnego posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Dzieciom, które nie posiadają

orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w zależności od rozpoznanych potrzeb dzieci w tym zakresie. Dotychczasowy brak jednoznacznego wskazania w przepisach budził wątpliwości interpretacyjne dotyczące zakresu czasu przeznaczanego na realizację podstawy programowej wychowania przedszkolnego i godzin, które powinny być przeznaczone na realizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęć rewalidacyjnych.

W części dotyczącej *Zalecanych warunków i sposobu realizacji podstawy programowej* wychowania przedszkolnego rozszerzono także zapis związany z kształtowaniem u dzieci świadomości zdrowotnej oraz nawyków dbania o własne zdrowie w codziennych sytuacjach w przedszkolu i w domu o „kształtowanie właściwych nawyków żywieniowych”, we współpracy w tym zakresie z rodzicami. Powyższa zmiana zwraca uwagę na rolę przedszkola lub innej formy wychowania przedszkolnego w zakresie kształtowania u dzieci właściwych nawyków żywieniowych, zarówno w kwestii zapobiegania otyłości, jak i ograniczeń wynikających ze stanu zdrowia np. cukrzycy, czy innych schorzeń wymagających stosowania specjalnej diety (np. alergie pokarmowe). Przyczyni się to do wsparcia rodzin dzieci przewlekle chorych we wspomaganiu ich rozwoju, w tym akceptacji ograniczeń wynikających z choroby przez samo dziecko, jak i wzrostu świadomości w zakresie odmienności potrzeb osób chorych ze strony dzieci zdrowych.

W projekcie rozporządzenia przewidziano również przepisy przejściowe, które regulują kwestie stosowania:

- 1) podstawy programowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego – począwszy od roku szkolnego 2016/2017;
- 2) podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych – począwszy od roku szkolnego 2017/2018.

Przepisy przejściowe regulują ponadto harmonogram realizowania podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego w obszarze „Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym

nowożytnym”. Rozporządzeniem z dnia 30 maja 2014 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. poz. 803) wprowadzono w podstawie programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego nowy obszar „Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym”. Zgodnie z § 2 tego rozporządzenia, stanowiącym harmonogram wdrożenia powyższej zmiany przesądzono, że począwszy od roku szkolnego 2015/2016, w stosunku do dzieci pięcioletnich, które realizują roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne, realizacja tego obszaru podstawy programowej będzie obowiązkowa, a w stosunku do pozostałych dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego – od roku szkolnego 2017/2018. W konsekwencji zmian wprowadzonych ustawą z dnia 29 grudnia 2015 r. *o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2016 r. poz. 35), dotyczących objęcia od roku szkolnego 2016/2017 obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym dzieci 6-letnich, konieczne są również stosowne zmiany w harmonogramie wprowadzania w wychowaniu przedszkolnym obowiązku realizacji obszaru podstawy programowej wychowania przedszkolnego – przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym. Proponuje się, aby niniejsza nowelizacja rozporządzenia w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół nie odbierała dzieciom 5-letnim objętym wychowaniem przedszkolnym przyznanego im wcześniej prawa do realizacji ww. obszaru podstawy programowej. W związku z powyższym w roku szkolnym 2016/2017 podstawę programową w obszarze „Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym” będą realizowały dzieci 6-letnie realizujące roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne oraz dzieci 5-letnie korzystające z wychowania przedszkolnego. Proponuje się natomiast pozostawienie obowiązku realizowania tego obszaru podstawy programowej w stosunku do pozostałych dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego dopiero od roku szkolnego 2017/2018.

Proponuje się, aby rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 września 2016 r.

Rozporządzenie nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. *w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu*

notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Przedmiot rozporządzenia nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt rozporządzenia nie wymaga przedłożenia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej lub Europejskiemu Bankowi Centralnemu w celu uzyskania opinii, dokonania konsultacji lub uzgodnienia.